

Землі, що надаються для лісорозведення, виділяються в порядку, встановленому зем. зак-вом.

Обсяги робіт з В. л. і способи їх проведення визначаються на підставі матеріалів лісовпорядкування або спец. обстеження з урахуванням фактичних змін у ліс. фонді України та залежно від стану земель, що підлягають залісенню.

Метою В. л. є: а) рац. використання ліс. ділянок; б) поліпшення якісного складу лісів, підвищення їх продуктивності та біол. стійкості; в) підвищення водоохорон., ґрунтозахисних, саніт.-гігієнічних та ін. корисних властивостей лісів; г) досягнення оптимальної лісистої шляхом створення в максимально короткі строки нових насаджень найбільш економічно та екологічно доцільними способами і технологіями.

Процес безперервного В. л. і їх невиснажливість – це також важливі моменти відтворення об'єктів рослин. світу. Безперервність і невиснажливість тісно пов'язані з тривалим строком зростання зазначених об'єктів.

В. л. повинно здійснюватися з урахуванням екол., соц.-екон. та природ.-кліматичних умов регіону і передбачати цільове вирощування: а) водоохорон. насаджень на берегах річок, навколо озер, водоймищ, у зонах відводу каналів; б) ґрунтозахисних насаджень у ярах, балках, на крутосхилах, луках, ін. непридатних для використання в сільс. госп-ві землях, а також полезахисних ліс. смуг; в) захисних ліс. насаджень у смугах відводу залізниць, автомобільних доріг тощо; г) рекреаційно-оздоровчих насаджень у зелених зонах населених пунктів, пром. об'єктів та в місцях масового відпочинку і оздо-

А. К. Соколова.

ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ – діяльність, що здійснюється шляхом лісорозведення та відновлення лісів.

Постановою КМУ від 1 берез. 2007 № 303 затверджено Правила В. л., що визначають регулювання відносин щодо В. л., спрямованих на створення високопродуктивних та з високими захисними властивостями деревостанів шляхом розроблення і проведення комплексу лісівничих та агротехн. заходів.

Здійснюється В. л. постійними лісокористувачами і власниками лісів на ліс. ділянках, що були вкриті ліс. рослинністю (вирубки, згарища, рідколісся, насадження, що загинули, тощо), шляхом відновлення, а на землях, що раніше не були зайняті лісом, насамперед непридатних для використання в сільс. госп-ві або виділених для створення захисних ліс. насаджень лінійного типу – лісорозведення.

ровлення населення; д) експлуатаційних насаджень для задоволення потреб сусп-ва у ліс. ресурсах.

Зак-вом передбачено, що проектування об'єктів, на яких передбачається В. л., проводиться на основі актів огляду місць рубок, передачі земель під захисне лісорозведення, матеріалів обстеження ділянок лісокульт. фонду з урахуванням наук. рекомендацій та передового досвіду.

Переважно В. л. здійснюється за держ. програмами і проектами, які передбачають застосування найбільш доцільних способів створення в найкоротші строки високопродуктивних лісів з господарсько цінних деревних і чагарникових порід.

Регламентовано, що відновлення лісів забезпечується природ., штучним і комбінованим способом. Аналіз існуючої наук. літ. з розглядуваного питання свідчить, що фахівці-екологи вирізняють передовсім природ. В. л., за якого без особл. втручання людини активізуються сили самої природи, які й забезпечують природ. зростання ліс. молодняка. Так, на ділянках, які мають відповідні ґрунтово-кліматичні умови, перевага надається природ. відновленню лісів, що дає змогу з мінім. затратами створювати високопродуктивні та біологічно стійкі деревостани протягом короткого періоду. Потреба ж втручання людської праці – посів або посадка необхідних порід або видів рослин виникає, якщо нові об'єкти не відповідають конкретним госп. цілям. Цього разу має місце штучне відтворення цих об'єктів росл. світу.

Особливістю відтворення цих об'єктів на ділянках у зоні радіоактивного

забруднення з рівнем радіації, небезпечним для проведення комплексу робіт, пов'язаних із створенням ліс. культур, застосовуються заходи щодо сприяння природ. поновленню лісів шляхом механічного обробітку ґрунту та висівання насіння деревних порід. Ефективність цих заходів оцінюється на 5-й рік після їх здійснення.

Серед заходів сприяння природ. поновленню лісів визначено: а) збереження під час лісозаготівлі життєздатного підросту і молодняка господарсько цінних порід; б) догляд за підростом та самосівом після закінчення лісосічних робіт; в) мінералізація поверхні ґрунту.

Регламентовано, що штучне В. л. здійснюється шляхом створення ліс. культур (залісення) на зрубках, згарищах тощо, на яких природ. поновлення головної породи неможливе або відбувається незадовільно.

Зруби і згарища повинні бути очищені від деревини і порубкових залишків та залісені протягом 1-го – 2-х років. Ліс. культури, що загинули, відновлюються наступного року.

На кожну ділянку після детального обстеження за рік або більше до періоду залісення залежно від способу обробітку ґрунту постійними лісокористувачами і власниками лісів складається проект створення ліс. культур.

Спосіб обробітку ґрунту для створення ліс. культур повинен забезпечити сприятливі умови для високої приживлюваності та швидкого росту дерев.

На свіжих зрубках у широколистяних і змішаних лісах з оптимальними воднофіз. умовами і без задерніння можливе створення ліс. культур без попереднього обробітку ґрунту.

Ділянки, виділені під заліснення, повинні бути обстежені на зараженість ґрунту шкідниками коріння.

Ліс. культури створюються шляхом садіння сіянців, саджанців, дичок, живців або висівання насіння деревних порід і чагарників.

Порядок та строки освоєння лісокульт. фонду встановлюються під час лісовпорядкування і щороку уточнюються постійними лісокористувачами і власниками лісів у процесі детального обстеження.

Лісорозведення провадиться на:
а) деградованих і малопродуктивних сільськогосп. землях, що підлягають консервації шляхом заліснення; б) непридатних для використання в сільс. госп-ві землях (яри, балки, крутосхили, кам'яністі розсипи, піски); в) рекультивованих землях, галявинах і пустирях; г) землях сільськогосп. та ін. призначення, виділених для створення захисних ліс. насаджень лінійного типу (полезахисних ліс. смуг, смуг уздовж берегів річок, каналів, водоймищ, залізниць, автомобільних доріг тощо).

Роботи, пов'язані з В. л., підлягають обміну та оцінці якості.

Так, облік та оцінка якості робіт, пов'язаних з В. л., здійснюється постійними лісокористувачами і власниками лісів на основі матеріалів проектування, техн. приймання робіт із створення ліс. культур, техн. приймання природ. поновлення, інвентаризації ліс. культур, атестації незамкнених ліс. культур тощо.

Вимоги до проектування, техн. приймання, обліку та оцінки якості лісокульт. об'єктів і форми техн. документації затверджує Мінагрополітики

України за поданням Держлісагентства України, погодженим з Мінприроди України.

Лит.: Морозов Г. Ф. Учение о лесе / под ред. В. Г. Нестерова. М.; Л., 1949; Лесная энциклопедия / гл. ред. Г. И. Воробьев. М., 1985, т. 1: Абелия – Лимон; Голиченков А. К. Экологическое право России: словарь юридических терминов. М., 2008; Экологичне право України / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. Х., 2009.

А. К. Соколова.